

■ УДК [392.52:398.332.1]:130.2](477)

О. О. Кухаренко, кандидат філологічних наук, доцент, Харківська державна академія культури, м. Харків

ВЕСНЯНА КАЛЕНДАРНА ОБРЯДОВІСТЬ ЯК НОСІЙ СЕКСУАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ В ЗЕМЛЕРОБЬСЬКОМУ СВІТОГЛЯДІ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА

Досліджується весняний цикл: Масниця — Великий піст — Великдень — Зелені свята. Народні обряди містять залишки матріархату, фалічних культів, культу предків, які на основі мисливського світогляду трансформувалися в землеробську систему поглядів та переконань. Великдень — час головного дійства, запліднення землі небом, без якого не можна сподіватися на щедрий урожай. До цього всі обряди присвячувалися підготовці до коїтусу, а після — пов'язані з утратою ерекції й смертю бога-заплідника.

Ключові слова: *сексуальна культура, народна обрядовість, землеробський світогляд.*

А. А. Кухаренко, кандидат филологических наук, доцент, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

ВЕСЕННЯЯ КАЛЕНДАРНАЯ ОБРЯДНОСТЬ КАК НОСИТЕЛЬ СЕКСУАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ В ЗЕМЛЕДЕЛЬЧЕСКОМ МИРОВОЗЗРЕНИИ УКРАИНСКОГО КРЕСТЬЯНСТВА

Исследуется весенний цикл: Масленица — Великий пост — Пасха — Троица. Народные обряды содержат остатки матриархата, фаллических культов, культа предков, которые на основе охотничьих мировоззрений трансформировались в земледельческую систему взглядов и убеждений. Пасха — время главного действия, оплодотворения земли небом, без которого нельзя надеяться на щедрый урожай. До этого все обряды посвящались подготовке к коитусу, а после — связаны с потерей эрекции и смертью бога-оплодотворителя.

Ключевые слова: *сексуальная культура, народная обрядность, земледельческое мировоззрение.*

О. О. Kukharenko, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

SPRING CALENDAR RITUALISM AS A BEARER OF SEXUAL CULTURE IN AGRICULTURAL WORLDVIEW OF THE UKRAINIAN PEASANTRY

The article deals with the spring cycle holidays: Cheese Fare Week — the Lent — Easter — Trinity Sunday. Traditional ceremonies contain relics of matriarchy, phallic cults, the ancestor worship that by way of the hunting worldview were transformed into an agricultural system of views and beliefs. Easter is the time of the main action, the fertilization of the Earth by the Heaven, without which it is impossible to hope for a bountiful harvest. Prior to that all the rituals were dedicated to the preparation for the coitus and after that they were associated with loss of erection and the death of God-fertilizer.

Key words: *sexual culture, folk ritualism, agricultural worldview.*

Постановка проблеми. Дослідження сексуальної культури є достатньо новим спрямуванням вітчизняної науки, без якого не можна сподіватися на ґрунтовне мистецтвознавче, соціологічне чи народознавче, зокрема етнологічне та фольклористичне, вивчення. Саме в цьому полягають новизна та наукове значення студій сексуальної культури, під якою розуміються не лише статеві стосунки, а й відносини між статями в сім'ї й суспільстві, молодіжних колективах і сільських громадах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Українська обрядовість досі не розглядалася з позицій сексуальної культури, тому слід відшукувати її в описах і дослідженнях таких науковців, як П. Чубинський, А. Свидницький, С. Килимник, О. Воропай.

Мета дослідження. Відомо, що землеробство, зокрема на теренах сучасної України, виникло приблизно 10 тис. років тому. Йому передувало мисливство, основане на піклуванні про приплід звіра, що становив головний промисел, гарантував успішне полювання й був чи не єдиним способом виживання всього племені. Звичайно, приплід у світогляді давніх мисливців сприймався виключно як результат статевого акту. Із зародженням землеробства основою благополуччя стало піклування про майбутній урожай, котрий також мав забезпечити виживання родини. Уважалося, що для отримання щедрого й багатого врожаю основною умовою мало бути запліднення ниви — насінням, вологою, перегноем, яке в землеробському світогляді мислилося не інакше, як статеві стосунки між жіночим началом — землею та чоловічим — небом. Тому можна стверджувати, що мисливський і землеробський світогляди мають спільну основу, де головну роль відіграє статевий акт, без якого неможливий процес запліднення з подальшим виношуванням і народженням. Таким чином, хибною є гіпотеза, що культура землеробства повністю змінила мисливське світобачення; скоріш за все останнє трансформувалося в землеробство й при цьому змінилися лише пріоритети від приплоду звіра до отримання врожаю. Довести це чи спростувати є метою цього дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Початок весни для хлібороба мав важливе значення, тому і був довгоочікуваним, супроводжувався погодними прогнозами й обрядами. Підготовка до Великого посту та останній перед ним Масляний тиждень свідчили про остаточну перемогу весни і неминучий початок землеробського сезону. На Масляному тижні проводився обряд колодки чи колодія, який полягав у тому, що заміжні жінки, зібравшись у корчмі, сповивали принесене поліно й святкували народження колодки [6, с. 7–8]. Такі дієства з уживанням спиртних напоїв і виконанням сороміцьких пісень тривали протягом тижня. Це був прояв антигромадської поведінки, яка в цей час не лише дозволялася, а й усіляко заохочувалася: жінки робили те, що протягом року вважалося неприйнятним і навіть ганебним. Це свідчить про давність обряду, котрий міг сягати матrilінійного суспільства, де законодавцями громадських дійств були саме жінки. Кульмінація обряду відбувалася в останню неділю перед Великим постом. Жінки з корчми йшли по хатах і прив'язували колодку парубкам, дівчатам,

їхнім батькам за те, що досі не побралися чи не одружили дітей. «Винуватці» мали відкупатися горілкою або сплачувати викуп, який також пропивався в корчмі чи шинку. Навіть незаміжні дівчата готували для парубків прикрашену стрічками й паперовими квітами колодку й також напивалися.

Цей період уважався вдалим і для статевих стосунків, котрі базувалися на суто прагматичному підході до бажаного часу народження дитини. Зачаття, здійснене на Масницю, дозволяло сподіватися, що народження відбудеться взимку й до весняних польових робіт буде готова породілля, а дитину вже можна буде брати із собою в поле. Таку думку підтверджує ставлення до свята «Обретіння», присвячене першому й другому знайденню голови Івана Хрестителя, що відзначається 9 березня й часто могло припадати на сиропусний тиждень або було максимально наближеним до нього. У народі «Обретіння» називали «Обертінням» і вважали, що в цей час птахи обертаються до гнізд — повертаються з вирію, а чоловіки — до жінок (мають з ними статеві стосунки для зачаття дитини).

Слід зазначити, що колодка мала важливе значення, саме тому Масляний тиждень називали Колодієм. Тому можна припустити, що Колодій — це божество, пов'язане зі шлюбом і народженням, а також із пристрасцю, статевими стосунками, зачаттям. Практичне призначення обряду колодки полягало в стимулюванні шлюбу, осудженні неодруженої молоді чи навіть покаранні за відмову сприяти родючості [5, с. 56], оскільки карати за таку провину міг лише бог. Отже, Колодій — це або божество, котре виконувало означені функції, або одне з імен, приміром, такого бога, як Ярило. Оскільки колодка символізувала фалос, то мала сприйматися як ерегований статевий член, що належав тому ж таки божеству. Основним його завданням напередодні весняного воскресіння природи було запліднення землі для успішного проростання врожаю. Разом з небесним шлюбом до функцій божества належало опікування земними шлюбами, які також мали сприяти основній меті — отриманню багатого та щедрого врожаю. Сприймалося це на рівні примітивної магії приблизно таким чином: чим більше пар мають статеві стосунки в період запліднення землі майбутнім урожаєм, тим легше запліднику виконати свою непросту місію. Тоді стислу тижневу «біографію» Колодія: «в понеділок народився, у вівторок — хрестився, в середу — похрестини, в четвер — помер, в п'ятницю — поховали, в суботу — оплакали» [6, с. 8], — слід сприймати як тимчасову ерекцію, яка перетворює звичайний орган чоловічого тіла на фалос — божественне знаряддя запліднення.

Пости не лише обмежували раціон українців, але й забороняли розважальні заходи, сватання, весілля та статеві стосунки. Особливо суворим з точки зору обмежень уважався Великий піст, який разом зі Страсним тижнем тривав 48 діб. Великий піст, від Масниці до Великодня, був своєрідним переходом до весни, тепла, оживання природи. З точки зору землеробського світогляду, для успішнішої справи запліднення потрібен період утримання від коїтусу. Тому колодій на примітивному рівні — це статевий член, — він уже з'явився (народився), здатен до ерекції, але вона ще непевна і не відповідає вимогам, що висувуються до акту зачаття. Тому він помирає й опла-

кується. Необхідний певний період для перетворення його на фалос, і цим періодом був Великий піст і Страсний тиждень.

Серед значних свят, що традиційно припадали на період посту, дні пам'яті святих Євдокії й Олексія, Сорока святих і Благовіщення. Слід зазначити, що так чи інакше ці свята були пов'язані з водою, причому саме з живою, небесною водою — вологою, необхідною для проростання врожаю. Явдоху (14 березня) в народі називали «плющиною» й говорили: «Явдоха з водою, Григорій — з травою». За небесною вологою визначали погоду як на найближчий час, так і на весь землеробський сезон. Це стосувалося й інших свят: 22 березня — «Сорок святих сорок лопат снігу викинуть», 30 березня — «На теплому Олексія крук купається», 7 квітня — «На Благовіщення півень на порозі нап'ється, то на Юрія віл напасється». Ні Євдокія, ні Олексій, ні сорок мучеників Севастійських не були особливо шанованими в народі святими. Вони стали такими тому, що дні їх пам'яті збігалися зі значними дохристиянськими святами. День Євдокії — перший день першого весняного місяця; Сорок святих виявилися максимально наближеними до часу весінного рівнодення; Благовіщення також співпало з непересічним святом, присвяченим закликанню весни [2, с. 326]. Тут спостерігаємо притаманне народу переконання: якщо не закликати весну, не виконувати веснянки й гаївки, не дотримувати необхідних у таких випадках дій, то вона може й не настати. Або, в разі порушення суворих обрядових настанов, порушників очікують жорстокі покарання — пізні заморозки, невчасні засухи й зливи. У народному календарі прикладів, що підтверджують таке переконання, немало.

У період посту відбувалися важливі сільськогосподарські роботи, пов'язані з оранкою та сівбою ярих культур. Дослідники стверджують, що колись землероби відзначали свята першої борозни й першого посіву [2, с. 262–276]. Свята потребували значної підготовки й виконання обрядів з використанням паляниці, громничної свічки, свяченої води, зерна, що зберігали від посівальників і різдвяного дідуха. Перед виконанням обряду слід було вимитися й одягти свіжий одяг. Цей процес був обов'язковим напередодні значних свят і особливо перед статевим актом, який мав стати ще й актом запліднення. Якщо під час весільної обрядовості молоді, обмиваючись і вдягаючись у свіжу білизну, дбали про власний коїтус, то, роблячи те саме на великі свята, піклувалися про вдале запліднення землі, без якого не можна було сподіватися на врожай.

Оскільки земля як жіноче начало для забезпечення родючості потребувала насіння й вологи, надання того й іншого асоціювалося з чоловічими функціями. Небесне божество мало бути чоловічого роду й опікувалося постачанням на землю вологи у вигляді опадів. Зрозуміло, що внесення насіння в ґрунт поля належало до обов'язків людини; але й тут діяв той самий гендерний принцип: сівач також мав бути чоловіком. Це логічно, оскільки він здійснював не просто фізичну дію, пов'язану із вкиданням насіння до ґрунту, а запліднював землю, виконував статеву роботу, яку завжди вважали суто чоловічою.

Великодня символіка також пов'язана із заплідненням, а відтак із сексуальною культурою: вогнища, котрі розводили в четвергову та великодню ніч і символізували пристрасть; крашанки, які, окрім символу життя, уособлювали ще й статеву силу, без якої фалос, позбавлений ерекції, не міг бути фалосом — божественним фетишем, котрому поклонялися на певному етапі розвитку людства. Це й омивання водою в Чистий четвер, Поливальні понеділок і вівторок після Великодня. Випікання пасок також пов'язане із цим процесом. Відомо, що паски виготовляли трьох видів — жовті, білі й чорні; випікали їх у різні дні, від четверга до суботи. Перші символізували сонце й небо, останні — землю, білі паски призначалися небіжчикам роду. Земля та культ предків, який становили небіжчики, являли собою якщо не тотожні, то близькі поняття: тіла предків після поховання йшли в землю й були максимально наближені до процесу запліднення, що мав відбутися із землею, й могли якимось чином сприяти успішному його виконанню. Усі наведені докази свідчать про те, що головною й надзвичайно важливою подією в цей час був саме процес запліднення землі, задля якого її не турбували вже з четверга; вимивалися, очищали все вогнем і водою; у великодню ніч, готуючи божество до статевого акту, вдягали чисту білизну; випікали паски, що мали фалічну форму; фарбували яйця, котрі символізували статеву силу. Це мало сприяти тому, щоб запліднення відбулося згідно з усіма правилами, які гарантували отримання багатого врожаю.

Уважалося, що напередодні Великодня, вже з Чистого четверга, земля розкривається, щоб прийняти заплідника — небесне божество. Розкриття землі надає змоги похованим предкам повернутися в цей світ. Згідно з народними переказами, в четвергову ніч після Страстей померлі з кладовища прямують до церкви й там святкують Мертвецький або Навський Великдень. Походження таких вірувань пояснюють з християнських позицій — Воскресіння Спасителя повертає до життя померлих. Але про Христове Воскресіння оголошують після півночі у Великодню ніч, а померлі повертаються вночі з четверга на п'ятницю. Тому єдиним поясненням може бути те, що земля розкривається для статевого акту та зачаття й це дозволяє похованим потрапити на її поверхню.

Як і вода, вогонь мав божественне небесне начало й ототожнювався із сонцем, блискавкою та божим обличчям. Тому в обрядовості головного річного свята Великодня настільки поширене використання вогню: це й вогнища, що палили вночі після четверга і напередодні неділі; й вогонь свічок і лампад, котрий підтримували протягом усієї великодньої ночі як захист проти нечистої сили. Оскільки небо мало чоловічу природу, то й вогонь, посланий з неба, асоціювався саме з чоловічими функціями. Тому під час обрядових вогнищ жінкам і дівчатам категорично не можна було навіть з'являтися [3, с. 468], а парубки — особи, котрі перебували в репродуктивному віці й могли здійснювати запліднення, — вважалися головними дійовими особами, підтримували горіння, постачали деревину й не дозволяли вогнищам згасати протягом усієї ночі. Із ранку ця місія переходила до хлопчиків — майбутніх запліднювачів. Подібні обряди проводилися і взимку під

час новорічного свята, коли посипальники, також хлопчики, як майбутні запліднювачі, імітували символічне засівання ниви.

Отже, Великдень — свято, яке з прийняттям християнства стало Воскресінням Спасителя, в давніх віруваннях знаменувало саме процес зачаття, й свідчення цього збереглися в землеробському світогляді. Великдень (дослівно — великий день) є достатньо віддаленим від дня літнього сонцестояння (20–21 червня), не збігається з весняним рівноденням, а святкується між цими двома календарними подіями в період збільшення дня й зменшення ночі. Це дійсно великий день, але не з точки зору тривалості, а зважаючи на його значення для всього землеробського сезону й календарного року, оскільки в цей день має відбутися шлюб землі та неба, їхнє злиття й момент запліднення. Навіть відповідно до використовуваних у народі термінів, як «на Великдень сонце грає, гуляє, скаче», «земля відкривається», «небо радіє», «все радується і на небі, і на землі» [1, с. 280–281], можна констатувати, що йдеться саме про статевий акт. Детальніше цей процес описує С. Килимник: «У великодню ніч земля відкриває своє лоно й показує захищені скарби. У цю ніч земля, з усім живущим на ній світом, готується зустріти новорічне життєдайне сонце...» [2, с. 65].

З цією концепцією узгоджується й утримання від статевих зносин протягом Великого посту. Це той час, коли сексуальна енергія накопичується й процес запліднення в результаті небесного шлюбу має відбутися за будь-яких умов. Що стосується людей, то їхнє завдання полягало в контролі етапів підготовки й проведення статевого акту; вони, наслідуючи богів землі та неба, спочатку утримувалися від інтимних стосунків, а потім своїми діями збуджували бажання, заохочували до коїтусу й провокували його і таким чином, не лише контролювали процес, а й допомагали в його здійсненні. Виникає запитання: чому нива має запліднюватися двічі — під час сівби та у Великдень? Насправді ж, всі роботи, що проводилися до Великодня, — не що інше, як підготовка до запліднення. Для більшого розуміння можна навести такий приклад: курка несе по яйцеві кожні 1–2 дні. Для цього абсолютно не потрібна участь чоловічої статі до того часу, поки птахівник не захоче, окрім яєць, отримувати ще й курчат, що мають із цих яєць вилупитися. Саме для цього й потрібне запліднення. За тривалий час домашнього птахівництва селянам були достеменно відомі такі нюанси, й тому вони успішно переносилися на виконання головного землеробського процесу. Проводячи аналогію, можна констатувати, що стільки б не засівав і не удобрював землероб свою ниву, поки вона не буде запліднена божеством, насіння, як і яйця, не в змозі дати щедрого й багатого врожаю. Якщо повернутися в часі й простежити становлення такого світогляду, то можна стверджувати, що тотемне свято давніх мисливців, яке вважалося основою тодішньої релігії, під час переходу до землеробства трансформувалося в іншу, також значну подію — шлюб надприродних сил землі й неба, а час його святкування стали називати Великоднем.

Цілком логічно, якщо напередодні Великодня та статевого акту з небесним божеством земля відкривається, то після його здійснення мала й

закриватися. Цей процес простежується в ставленні до народного свята Проводів, основу якого становить вшанування культу предків. Наприкінці Великоднього тижня, із суботи до понеділка, на кладовищах поминають померлих родичів. У народних переказах зазначається, що в цей час небіжчики роду, котрі в четвергову ніч приходять до домівок своїх нащадків, мають знову повернутися в землю. Тому серед багатьох регіональних назв поминального свята найпопулярнішою є Проводи — проводжання померлих родичів до місця їх постійного перебування — цвинтаря. Після цього запліднена небом земля закривається до наступного року й поринає в процес виношування врожаю. Звичайно, для землероба основою його діяльності були нива та город, але й природні ландшафти не залишалися поза увагою, оскільки долини, луки й ліси також давали плоди для життєдіяльності українського селянства. Буяння зелені та вода — основа всіх значних весняних свят післявелокоднього періоду. На Георгія Побідоносця (6 травня), котрого вважали захисником домашньої худоби, вперше виганяли корів на свіжу траву. Від 22 травня — свята Миколи Чудотворця — дозволялося купання у водоймах — річках, ставках і озерах. Симон Зілот («Симонове зело») — 23 травня — був днем збирання лікарських трав, а прізвисько святого Зілот трактували як похідне від «зелю» — зелень, рослина, трава.

Найголовнішим святом, що символізувало перехід від весни до літа, вважали Трійцю, яка мала й інші назви — Зелена неділя, Клечальні святки і відзначалася на п'ятдесятій день після Великодня. На свято зелені в Україні садиби й обійстя заставлялися гілками дерев, а житло прикрашалося ароматними травами. Однак для розуміння цілісного й завершеного процесу є інший традиційний звичай, що активно фігурував в українській, білоруській і російській обрядовості й називався «похорон Ярила чи Кострубонька». Проводився він на Зелені свята чи безпосередньо після них — у Петрівські заговини. Характерно, що небіжчика зображала лялька, виготовлена з підручних матеріалів, з обов'язковим неймовірних розмірів виготовленим членом. Сам обряд становив радше карикатуру на похорон, зокрема оплакування, поховання й заключну його частину з певними фривольностями. При детальнішому розгляді стає очевидним, що перед нами не що інше, як трансформація тотемного свята з убивством і поїданням тотема та загальної оргії всіх його учасників. Але обряд похорону надає відповідь на значно важливіше запитання, пов'язане з процесом зачаття землі. У час, про який ідеться, місія запліднення завершена, триває період «виношування» врожаю. Отже, заплідник здійснив свою справу й більше його послуги не потрібні. Фалос, позбувшись ерекції, знову перетворюється на звичайний статевий орган, тобто, говорячи образно, помирає й має бути похованим. Для більшого розуміння наведемо приклад знищення бджолою сім'єю трутнів, коли необхідність у них зникає. Відбувається ця процедура в серпні, й вона добре відома всім українським пасічникам.

Похорон Ярила чи Кострубонька був необхідною умовою того, що бог-заплідник чи його ерекція мають відродитися наступного року, саме в момент пробудження землі для здійснення тієї самої місії. Таким чином, стає

зрозумілим значення для багатьох релігій міфологічних переказів про помирання та воскресіння богів. Воскресіння відбувається разом з весняним пробудженням природи, але чому бог помирає, коли буяння зелені досягає кульмінації й до кінця річного циклу залишається багато часу? Це дослідження надає вичерпну відповідь на означене запитання: акт запліднення здійснений, бог виконав покладені на нього обов'язки й має померти, а після весни настає літо. Слід детальніше розглянути інше ім'я — Кострубонько. Словник Б. Грінченка містить пояснення кількох близьких термінів — ко-струб, кострубань, кострубатий, кострубач, — значення яких близьке до таких понять: неохайний, скуйовджений, кошлатий, вихрастий [4, с. 291]. Це наводить на думку, що під Кострубоньком слід розуміти чоловічий статевий орган, котрий уже позбавлений ерекції. Таким чином, колодії і кострубонько — одне й те саме поняття, а відмінність полягає лише в тому, що перший перебуває за крок до того, щоб перетворитися на фалос і запліднити землю, а другий уже виконав цю місію й не відповідає божественному призначенню. Але в цю пору року у фалосі більше немає необхідності, тому божество помирає й має бути похованим. Якщо зазначений обряд, як, до речі, й усі інші, здійснювався не належним чином, то це могло загрожувати божим покаранням у наступному році. Тут наявне те саме уявлення, котре змушувало давніх мисливців надзвичайно прискіпливо виконувати ритуал поховання тварини, забитої під час проведення тотемного свята, для успішного її відродження в наступному році.

Висновки. Увесь сезонний цикл землероба, як і основи світогляду, на певному етапі трансформувалися з мисливських уявлень про розмноження звіра й головного річного тотемного свята. Із початком землеробства була створена оповідь про божество, котре свого часу воскресає й відроджується для того, щоб померти. До цього те саме відбувалося з тотемною твариною. Весняний цикл, пов'язаний з відродженням природи, починався зі свята Ярила, яке припадало на весінне рівнодення — 21 березня. Це й була так звана язичницька Масниця чи Колодка, а всі обрядові дії спрямовувалися на своєчасне досягнення ерекції божеством, зокрема й тривале утримання від коїтусу. Великдень — час запліднення землі, найголовніше свято в усьому році. Зелені свята з обрядом похорону Ярила свідчили про закінчення весняного сезону й місії, здійсненої богом-заплідником. Таким чином, християнізований землеробський світогляд зміг зберегти автентичні ознаки, за якими, як свідчить дослідження, цілком можливо реконструювати значний і цілісний пласт споконвічної культури наших предків.

Перспективи подальших досліджень. Зважаючи на означену концепцію, виникає можливість для студювання повного річного циклу землеробського календаря, а також пошуків сексуальної культури в родинній обрядовості та народній творчості українців.

Список використаних джерел

1. Воропай О. І. Звичаї нашого народу : етнографічний нарис / Олекса Воропай. — Київ : Оберіг, 1993. — 592 с.

2. Килимник С. І. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні : [у 3 кн., 6 т.] / Проф. Степан Килимник. — Факс. вид. — Кн. 2. — Київ : Обереги, 1994. — 528 с.
3. Свидницький А. П. Великдень у подолян / Анатолій Свидницький // Роман. Оповідання. Нариси. — Київ : Наук. думка, 1985. — С. 456–512.
4. Словник української мови : в 4 т. / упоряд. з додатком власн. матеріалу Борис Грінченко. Т. 1. — Київ : Наук. думка, 1958. — 496 с.
5. Соколова В. К. Весенне-летние календарные обряды русских, украинцев и белорусов / В. К. Соколова. — М. : Наука, 1979. — 288 с.
6. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край. Юго-Западный отдел. Материалы и исследования / собр. П. П. Чубинским. — Т. 3 : Народный дневник. — СПб., 1872. — XII, 486 с.

References

1. Voropai O. I. Zvychai nashoho narodu : etnografichniy narys / Oleksa Voropai. — Kyiv : Oberih, 1993. — 592 s.
2. Kylymnyk S. I. Ukrainysky rik u narodnykh zvychaiakh v istorychnomu osvittleni : [u 3 kn., 6 t.] / Prof. Stepan Kylymnyk. — Faks. vyd. — Kn. 2. — Kyiv : Oberehy, 1994. — 528 s.
3. Svydnytskyi A. P. Velykden u podolian / Anatolii Svydnytskyi // Roman. Opovidannia. Narisy. — Kyiv : Nauk. dumka, 1985. — S. 456–512.
4. Slovyk ukrainskoi movy : v 4 t. / uporiad. z dodatkom vlasn. materialu Borys Hrinchenko. T. 1. — Kyiv : Nauk. dumka, 1958. — 496 s.
5. Sokolova V. K. Vesenne-letniye kalendarnyye obryady russkikh, ukrainsev i belorusov / V. K. Sokolova. — M. : Nauka. 1979. — 288 s.
6. Trudy etnograficheskoy statisticheskoy ekspeditsii v Zapadno-Russkiy kray. Yugo-Zapadnyy otdel. Materialy i issledovaniya / sobr. P. P. Chubinskim. — T. 3 : Narodnyy dnevnik. — SPb., 1872. — XII. 486 s.

UDC [392.52:398.332.1]:130.2](477)

SPRING CALENDAR RITUALISM AS A BEARER OF SEXUAL CULTURE IN AGRICULTURAL WORLDVIEW OF THE UKRAINIAN PEASANTRY

Kukhareno O. O., Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

art-red@ukr.net, <http://orcid.org/0000-0001-5421-1004>

The aim of this article is to explore the spring cycle relics of the ancient agricultural worldview related to the sexual culture in the Ukrainian folk ritualism.

Research methodology. The author uses descriptive research method referring to the proven statements of the predecessors.

Results. The article deals with the spring cycle holidays: Cheese Fare Week — the Lent — Easter — Trinity Sunday. Traditional ceremonies contain relics of matriarchy, phallic cults, the ancestor worship that by way of the hunting worldview were transformed into an agricultural system of views and beliefs. Easter is

the time of the main action, the fertilization of the Earth by the Heaven, without which it is impossible to hope for a bountiful harvest. Prior to that all the rituals were dedicated to the preparation for the coitus and after they were associated with loss of erection and the death of God-fertilizer. Such divinity might have probably been Yarylo, and the names «Kolodii», «Kostrubonko» are related to the cult of phallus — the divine arm of fertilization.

Novelty. A new hypothesis is formulated that proves that Christian understanding of holidays and ceremonies is not only based on the ancient agricultural and hunting traditions but also fully preserves them. Herewith the calendar ritualism is studied not fragmentarily but as a holistic accomplished cycle of the spring period.

Practical significance. The research in the field of folk ritualism and sexual culture has important implications for further studies of the Ukrainian traditional worldview in terms of ethnology, folklore studies, art criticism, culture studies, sexology, sociology and other allied sciences.

Key words: *sexual culture, folk ritualism, agricultural worldview.*

Надійшла до редколегії 05.01.2016 р.